

Igpewun-a

Contents

Meyitenged te seini ne libru

Ka lalag te Manama ne egngaranan te Bibliya, due daruwa ne baad. Due ka egngaranan te Tapey ne Kasabutan wey due degma Iyam ne Kasabutan. Iyan tahu te Tapey ne Kasabutan ka kasabutan dengan te Manama diye te keet-etawan din ne me Hudiyu wey nekeikul seeye te balaud ne imbehey rin diye te ki Muwisis. Impanengneng kayi ne balaud ka pegkamatulus wey pegkamatareng te Manama, ka me suhu ne keilangan ne egtumanen te me etew, wey ka paahi te peg-ugpe ne egpakapahale te Manama. Impanengneng man-e kayi ka insaad te Manama ne due egshuen din eyew te pegluwas te keet-etawan. Ka Iyam ne Kasabutan, migpanengneng meytenged ki Hisu Kristu, ka Anak te Manama ne iyan katumanan te nahuhud ne saad te Manama. Sumale te Iyam ne Kasabutan, minsan hentew ne egpalintutuu wey egسالig ki Hisu Kristu isip Magbebaye wey talagluwas din, egkaluwas.

Meyitenged te Tapey ne Kasabutan

Due tatelu ne pulu wey siyam (39) ne baseen ne nakatahu te Tapey ne Kasabutan. Ka baseen ne Hinisis migpanengneng kanta meytenged te peggimu te Manama te kalibutan wey te peg-alam te Manama ki Abraham wey te me kabuhalan din ne egkeyimu ne keet-etawan din, wey ke immenu rin sikan-dan te egtanggu. Ka baseen ne Rut meytenged seini te pegkaminumanen te malitan ne kene ne Hudiyu ne neyimu ne kaapuan ni Hisus. Ka baseen ne Istir migpanengneng degma ke immenu te mengebay ne Hudiyu te pegluwas ka keet-etawan din minsan pad egpatay sikandin. Ne ka baseen ne Hunas migpanengneng kanta ke immenu te Manama te pegsuhu ka prupita ne apulen eyew egpeendiyeen te Ninibi wey pegluwas te dakel ne siyudad puun te karereetan.

Due tatelu ne pulu wey siyam (39) ne baseen ne nakatahu te Tapey ne Kasabutan. Ne due hep-at (4) ne klasi te pegsulat te sika ne me baseen:

1 .) Me baseen te Balaud, egngaranan ded seini te Pintatyuks. Seini ne me baseen: Hinisis, Iksudu, Libitiku, Numiru, wey Diyuturunumiyu.

2 .) Me baseen meytenged te neneula-ula wey neneyitabu te Israil. Seini ne me baseen: Huswi, Me Talewukum, Rut, 1 Samwil, 2 Samwil, 1 Hari, 2 Hari, 1 Krunikas, 2 Krunikas, Isra, Nihimiyas, wey Istir.

3 .) Me baseen ne Binalak. Seini ne me baseen: Hub, Me Salmu, Lalahen, Ikliystas, wey Ulahingen.

4 .) Me baseen meytenged te me Prupita. Nabaad seini te daruwa ne klasi, ka derakel ne baseen wey dereisek ne baseen. Due lalimma ne derakel ne baseen: Isayas, Hirimiyas, Pegkalange, Isikil, wey Danyil. Ne ka dereisek ne me baseen: Husiyas, Huwil, Amus, Ubadiya, Hunas, Mikiyas, Nahum, Habakuk, Supuniyas, Hagiya, Sakariyas, wey Malakyas.

Meyitenged te Iyam ne Kasabutan

D ue daruwa ne pulu wey pitu (27) ne baseen ne nakatahu te Iyam ne Kasabutan. Me siyam ne etew ka migsusulat kayi ne baseen seled te lalimma ne pulu (50) ne leg-un, piru ware insulat dan ne nekeg-isu, tenged su ka Manama ka migpuunan te suman-suman dan (2 Timutiya 3:16).

K a an-anayan ne hep-at ne baseen, egngaranan te Meupiya ne Panugtulen. Egkahuhud kayi ka peg-ugpe ni Hisus, ka impanulu din, ka me kein-inuwan ne nangimu rin, wey ka pegpatey rin wey ka pegkeuyag din ded man-e.

K a egpakasinundul ne baseen iyan ka Me Himu Te Me Apustulis. Egkahuhud kayi ka pegwali meytenged te meupiya ne panugtulen diye te masulug ne me inged wey ka pegmasulug te migmalintutuu ki Hisu Kristu ne Magbebaya te pegkapenga rin batuna diye te langit.

N e duen e man-e me baseen ne daruwa ne pulu wey sabeka (21) ne nalein-lein se migsusulat. Ka дума, sabeka re ne etew ka impeendiyaan te surat, ka дума impeendiye te senge-punduk te migmalintutuu, wey ka дума impeendiye te minsan nekey ne me punduk te migmalintutuu. Insulat seini su eyew ka pegpalintutuu te keet-etawan te Manama egkeyimu ne manekal, su eyew egkateu sikandan ke egmenuwen dan te pegsulbad ka me prublima ne natangkaan dan, wey eyew egpakataha sikandan te eleg ne pegpanulu wey peg-ugpe ne keilangan ne eg-ikulen dan.

K a katammanan ne baseen, iyan sika se Impakita. Lein seini du te nekewun-a ne me baseen, tenged su ka nasulat kayi sika se meytenged ke nekey ka egkey-itabu te mewuri ne timpu, ne impanulu seini pinaahi te taheinep, me palinneu, wey me panunggilingan. Ka дума kayi malised ne egsabuten kuntee. Piru malemu ne egsabuten ka amana ne impurtanti ne pegpanulu kayi ne iyan sika se pegpalibed te Manama te seeye se tapey e ne planu rin puun pad te peggimu rin te kalibutan. Tenged su kayi te katammanan ne timpu, egtaluwen din ka me kuntere din pinaahi te Kristu. Eg-aween din ka langun ne sale wey igpes-ek din ka Migharian din diye te iyam ne langit wey kalibutan, ne eyew seeye se sakup din egkahale ne eg-ugpe дума kandin te ware egtamanan.

Ka peggalin te Kasulatan peendiye te Matigsalug ne Linalahan

K a Tapey ne Kasabutan, dengan de nasulat te Hibruwanen ne linalahan puun pad te timpu ni Muwisis taman te mewuri e ne me sinulat ne nasulat te me hep-at e ne gatus (400) ne leg-un hendue miglesut si Hisus. Ka Iyam ne Kasabutan, insulat seini te Grigu ne linalahan pegkapenga batuna si Hisus diye te langit, puun pad seini te hep-at ne pulu (45) AD (igpasabut Leg-un te Kristu) taman te siyam ne pulu (90) peendiye te mahatus (100) AD. Warad kuntee ka malehet ne me pepil ne nasulatan kayi, piru due me etew dengan ne migkupiya te masalig te malehet ne sinulat eyew kene egkatarin ka lalag te Manama, wey seeye ne me kupiya ka impuunan te nakalkalasi ne me ngaran te innalin ne

me Bibliya kuntee. Ka katuyuan te seeye se miggalin te Bibliya peendiye te Matigsalug ne linalahan iyan sika se peg-ayad-ayad peg-ikul te kaluwasan te lalag te Manama ne nasulat diye te malehet ne migpuunan ne me linalahan, ne eyew eleg degma ka pegkahuhud diye te Matigsalug ne linalahan. Ne puun su ware nekeg-iling ka Matigsalug ne linalahan te Hibuwanen wey Grigu, sikan naa ka due me birsikulu ne lein se pegkahuhud diye te Matigsalug, piru nekeg-iling ded ka igpasabut.

Ka inlagkes isulat eyew egkabulihan ka egbasa

Nekeg-iling ne guhuren (Section references): Due me guhuren ne kene ne sabeka re ne baseen ka nasulatan diye te Iyam ne Kasabutan. Igsulat degma diye te diralem te uluwan te guhuren ke hendei pad man-e egkakita ka seeye ne guhuren. Panunggiling, ka guhuren meytenged te pegkeuyag ni Hisus, egkabasa diye te Matiyu 28:1-10. Ne diye te diralem te uluwan te guhuren, igsulat degma ke hendei pad man-e seini egkakita ne guhuren: (Mar. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Huw. 20:1-10).

Timul ne sulat diye te diralem (Footnotes): Ka sabeka ne paahi te pegbulig te egbasa iyan sika se pegtimul te sulat diye te diralem te pepil ne egtuasan te litra ne bayew igpatikang iling te seini. ¹ Panunggilingan de seini. Emun ke egkeupian ka talagbasa ne egnengnengan ke nekey ka nakasulat diye te duma ne me sinulat wey ke duma ne innalin ne me Bibliya meytenged te seeye ne birsikulu, egkabasa rin seini diye te diralem te pepil ne due tuus ne nekeiling ded te litra diye te ampew. Due masulug ne klasi te igtimul ne sulat. Due iyan tahu se me lalag diye te Grigu ne malised ne egsabuten ke egmatigsaluhun de due eglahetengi. Panunggiling, ka nakasulat ne Grigu diye te Matiyu 27:46 miggenendue te “igkasiyam ne uras”. Ne puun su malised sika ne egsabuten, sikan naa ka insulat sika diye te igtimul ne sulat diye te diralem te pepil. Piru iyan insulat diye te birsikulu ka malehet ne igpasabut ne malemu re ne egsabuten ne iyan ka: alas tris te maapun. Ka sabeka pad man-e ne klasi te igtimul ne sulat iyan ka meytenged te daruwa ne malehet ne impuunan ne baseen ne bayew ware nekeg-iling. Panunggiling, diye te Matiyu 27:16 due ngaran ne “Barabbas” piru diye te duma ne baseen “Hisus Barabbas” ka nasulat.

Nekeg-iling ne birsikulu (Cross references): Due masulug ne me birsikulu ne bayew re nekeg-iling ka tahu te duma ne me birsikulu. Insulat diye te diralem te pepil ke hendei egkakita ka birsikulu ne egpekeiling, wey inlagkes degma isulat ka kapitulu wey birsikulu. Panunggiling, diye te Matiyu 28:19 migpangguhud si Hisus meytenged te pegpanulu diye te lein-lein ne inged, ne dutu, impanulu naa ka talagbasa ne egpapitawen degma diye te Me Himu 1:8 ne bayew red egpekeiling se ingkahi ni Hisus.

Ka inlagkes isulat diye te peka te libru eyew egkabulihan ka egbasa

¹ +

Ka kaluwasan te me Lalag (Glusaryu): Listaan seini te me lalag, me ngaran, wey me punduk wey me sahakeen te me Hudiyu ne malised ne egsabuten. Ka duma ne nasulat kayi, nasulat ded degma diye te igtimul ne sulat diye te diralem te pepil. Purisu emun ke due lalag ne egkakita ne ware amana nasabut (panunggiling, Parisiyu) wey ware nasulat diye te igtimul ne sulat, egkaayun ne egpitawen diye te listaan te me lalag eyew egkanengnengan wey ke egsabut naa seini.

Hendei egkakita ka me lalag wey me guhuren: Dakel ka igkabulig te seini ne listaan te etew ne eg-andam te igwali rin wey te etew ne egpamitew ke nekey ka nasulat diye te Bibliya meytenged te sabeka ne guhuren. Panunggiling, emun ke egkeupian ka sabeka ne etew ne egpakanengneng ke nekey ka nasulat diye te Bibliya meytenged te karatuan, mahaan de egkakita ka birsikulu meytenged due ke egpitawen din diye te listaan ke hendei egkakita ka me lalag wey me guhuren.

Mapa: Due daruwa ne mapa ne kaayun ne egpitawen te talagbasa ke hendei egkakita ka me inged ne nahuhud te seini ne libru. Ka an-anayan iyan ka mapa te Israil te timpu ni Hisu Kristu. Ka dangeb iyan ka mapa meytenged te tatelu ne hipanawan ni Pablu te pegwali rin te Meupiya ne Panugtulen.